

SLOVENŠČINA 4

**SAMOSTOJNI DELOVNI ZVEZEK ZA ČETRTI LETNIK GIMNAZIJ IN SREDNJIH
STROKOVNIH ŠOL**

REŠITVE

JOŽICA JOŽEF BEG

SANJA KOSTANJŠEK

MOJCA NIDORFER ŠIŠKOVIČ

BARBARA GRABNAR KREGULJ

SLOVENŠČINA V PROSTORU IN ČASU

Po smislu.

SLOVENŠČINA KOT JEZIK OKOLJA

Po smislu. Gl. tudi samostojni delovni zvezek Slovenščina 1.

Jezikovne skupnosti v Sloveniji

1.

2. Samostojno delo.

Priseljenci v Sloveniji

1. Po smislu.

2. • Samostojno delo.

- Po večini so to prebivalci držav nekdanje Jugoslavije. Novodobni priseljenci so iz azijskih in afriških držav ter iz vseh držav članic EU.
- Samostojno delo.
- Samostojno delo.
- Leta 2019 se je več tujih državljanov (27.600) preselilo kot odselilo (8.500) iz Slovenije.
- Samostojno delo.

3. Po smislu.

4. • Predstavljen je Goran Pešić, profesor na Šolskem centru Novo mesto, inženir kemijske in biokemijske tehnologije. Intervjuvanec se je iz Srbije v Slovenijo preselil zaradi zaposlitve, najprej je bil prostovoljec in je učencem pomagal pri učenju matematike, fizike in kemije. Pogovor je osebni, saj prikazuje življenje in izkušnje priseljence v Sloveniji. Telesna govorica po smislu (npr. iskriv, odprt ipd).

- Srečeval se je z jezikovnimi izzivi (srbščina in slovenščina sta si v nekaterih besedah »lažno« podobni, zato je prihajalo do napačnega sklepanja). Presenetile so ga nekatere kulturne razlike, kot sta npr. odprtost trgovin in preživljanje prostega časa konec tedna.
- Slovenščine se je na začetku učil sam, z branjem časopisa, nakupovanjem v trgovini, kjer je bral nalepke z imen izdelkov ipd. Pozneje je imel učiteljico za slovenščino ter opravil izpit iz slovenščine na Univerzi v Ljubljani. Učenje je potekalo tudi izkustveno, s pogovori in sodelovanjem v različnih projektih.
- Učenje slovenščine je zanj samoumevno, saj si želi govoriti v jeziku države, v kateri živi in dela.
- Intervjuvanec je v Sloveniji od leta 2012. Opazna so odstopanja v izreki besed oz. v izgovoru nekaterih glasov (č oz. ć, lj, nj, šč).
- Samostojno delo.

5. • Po smislu.

6. • Samostojno delo.

7. • Samostojno delo.

8. • Samostojno delo.

9. • Samostojno delo.

10. • Samostojno delo.

11. • Samostojno delo.

12. • Samostojno delo.

Po smislu.

- 1.**
  - Svoje literarno ustvarjanje pogosto opisuje kot splet okoliščin – od poroke z moškim, ki se je gibal v literarnih krogih, izkušnje »menjave« države v srednjih letih, povabila časopisa Delo, naj napiše feljton o svojih prvih letih tu, do dobrohotnega odziva svojega slovenskega bralstva in slovenskih pisateljskih kolegov, ki so jo ne samo sprejeli, pač pa tudi spodbujali, čemur bo vedno hvaležna.
  - Iz preprostega razloga, saj meni, da slovenščine enostavno ne obvlada dovolj, pa tudi če bi jo obvladala, bi vseeno oklevala, ker se ne bi želela odpovedati bistveni sestavini svoje identitete, tj. maternemu jeziku.
  - Ko jo je še - poleg slovenskih bralcev – Društvo slovenskih pisateljev sprejelo kot del družine, je institucionalno pripadnost občutila kot zadnji manjkajoči delček v procesu pripadanja skupnosti.

- 2.**
  - Avtorica je nenehno razpeta med prilagajanjem novemu, tj. slovenskemu kulturnemu okolju (kot ga poimenuje modrost in prizanesljivost stare celine) in ohranjanjem kulturnih kodov svojega izvirnega okolja (nestrpni idealizem novega sveta – Amerike).
  - raba dvojine
  - parne samostalnike: npr. levi in desni istofunkcijski deli telesa – *oči in ušesa*; biološki ali funkcijski pari: *starši*
  - Kadar želimo poudariti ali izpostaviti parnost, tj. ob števniku *dva*, npr. *obe roki itd.*
  - Poleg slovenščine je dvojina ohranjena še v gornji in dolnji lužiški srbsščini in kašubščini (govorijo v pokrajini Kašubska na severu Poljske republike) – ne pa tudi v vseh njihovih narečjih.

- 3. Opomba: Josip Osti je umrl 26. junija 2021 v Tomaju.**
  - Literarna zapuščina Srečka Kosovela in bivanje v Tomaju na Krasu.
  - Kot čudež, ki je presenetil mnoge, še najbolj pa pesnika samega, saj je bil prepričan, da ne bo nikoli ustvarjal v jeziku okolja, kamor se je preselil, tj. v slovenščini.
  - To pomeni, da je najprej ustvarjal v svojem maternem jeziku – tedanji srbohrvaščini, po nekajletni preselitvi v Slovenijo pa v jeziku svojega novega okolja, tj. v slovenščini.
  - V svojem maternem jeziku je bral knjige, vendar se je v njem redko sporazumeval.
  - Samostojno delo. (Upoštevajte prvine za interpretacijo besedila, ki ste jih spoznali pri pouku književnosti.)

- 4.**
  - Tema: popoldansko tihožitje.
  - Kroženje vinske mušice in vse glasnejše zvenenje cerkvenih zvonov.
  - Pesem je razpoloženska, saj sporoča trenutne vtise.
  - Impresionizem.
  - Da. Lahko jo primerjamo s Kosovelovimi impresionističnimi pesmimi z motivi kraške pokrajine.

5. • Obvladovanje besedišča v tujem jeziku je vedno omejeno, govorniki pogosto izberejo napačno socialno zvrst v dani situaciji, napačno izgovorjajo določene foneme nematerne jezika; npr. francoski in nemški r; težave imajo pri pravilni intonaciji, ki je povezana s spremembo pomena besede ...

- Oba se zavedata, da ga ne obvladata najbolje (še toliko bolj Erica Johnson Debeljak)

Erica Johnson Debeljak: »Praktični razlog, zakaj pišem v angleščini, je preprost: v slovenščini ne znam pisati dovolj dobro. Moje znanje slovenščine ni na tako visoki ravni, da bi lahko v njej tudi literarno ustvarjala.«

Josip Osti: »Zdaj redko govorim v svojem nekdanjem jeziku, čeprav se zavedam svojega jecljanja in jezikovnih napak, ki jih delam, ko govorim slovensko. A sem na to obsojen do konca dni.«

- Erica Johnson Debeljak, ker prihaja iz angleško govorečega okolja, medtem ko Ostijev materni jezik pripada veji slovanskih jezikov, zato je imel tudi manj težav pri obvladovanju slovenskega jezika.
- Po smislu.

ZGODOVINA SLOVENSKEGA JEZIKA

- Po smislu.

• Primož Trubar	<i>Katekizem, Abecednik</i>	prvi knjigi v slovenskem jeziku
Valentin Vodnik	<i>Pismenost ali gramatika ...</i>	prva slovnica v slovenskem jeziku
Adam Bohorič	<i>Articulae Horuale ...</i>	prva slovnica slovenskega jezika
Fran Levec	<i>Slovenski pravopis</i>	prvi slovenski pravopis v samostojni knjigi
Jernej Kopitar	<i>Grammatik der slavischen ...</i>	prva znanstvena slovnica slov. jezika
Stanislav Škrabec	<i>O glasu in naglasu ...</i>	temelj sodobnega slovenskega glasoslovja

Slovenski jezik od ustanovitve ljubljanske univerze do konca druge svetovne vojne

1. • 3. december 1919 je bil prvi dan predavanj v slovenščini. Študenti so ga doživljali kot praznik.

• <https://fran.si/201/esski-slovar-slovenskega-knjiznega-jezika/4417040/alma-mater?View=1&Query=alma+mater>

- Po smislu.
- Fran Ramovš. Historično gramatiko slovenskega jezika. Z zgodovinskim jezikoslovjem (*ki prikazuje jezikovne pojave z razvojnega vidika*).
- Po smislu.

2. Samostojno delo – po smislu (povezovanje z znanjem zgodovine).

3. • Zavračal je pretirano rabo slovanskih izposojenk, saj te po njegovem mnenju izpodrivajo slovenske besede, vplivajo pa tudi na skladijsko podobo besedil in pravopis.

- Po smislu.
- Po smislu. Pomagajte si z znanjem, pridobljenim v nižjih letnikih (latinščina zaradi verskih besedil, nemščina zaradi njenega statusa uradnega jezika, slovanski jeziki zaradi želje po izpodrivanju nemških izposojenk).

Slovenski jezik od konca druge svetovne vojne do osamosvojitve

1. • Malomarnost v izgovoru knjižnih besed, tvorbi stavkov, izbiri besed, nekritičnost pri prevzemanju iz tujih jezikov.

- Na javno rabo, javno nastopanje, sporazumevanje v javnosti.
- svrhami, komadi, pokazatelji, računice, vezami, nulami; laufati, častna reč, čošak, nastradati
- Po smislu. Samostojno delo.

2. Po napornem delu sem se komaj opomogel.

Prijava na delo ustreza vsem zahtevam.

Vedno so lepo ravnali z njim.

Po treh tednih smo se ponovno srečali.

Po zaslugi/Zaradi pomoči gasilcev hiša ni pogorela.

Takega ravnanja od prijateljev ni pričakoval.

3. • Po smislu. Samostojno delo.

4. Prvo besedilo: uporabe slovanske izposojenke namesto »se je zgodilo«; drugo besedilo: pravopisne napake v javnih napisih; tretje besedilo: srbohrvaški oglas v slovenskem okolju.

5. • S številnimi predlogi za morebitne jezikovne posege v javnosti.

- Prodiranje srbohrvaščine v slovenski jezikovni prostor.
- Skupina se ni želela ukvarjati le z delnimi vprašanji, ampak se je odločila, da bo pripravila razširjeno načelno izjavo o vprašanju srbohrvaščine v slovenskem javnem življenju nasploh.
- Na javno tribuno v Cankarjevem domu o položaju srbohrvaščine in slovenščine v Republiki Sloveniji. Prisotni so soočili nasprotna mnenja in prišlo je do prepиров. Nastala je jugoslovanska afera, časopisi po vsej državi so objavili več kot 50 pamfletov (sramotilnih spisov), komisijo so skušali politično diskvalificirati ...

Slovenski jezik po osamosvojitvi Slovenije

1. Po smislu. Samostojno delo.

2. Po smislu.

3. • Po smislu, npr.: Dušan Merc meni, da smo avtentični le v maternem jeziku in ni prepričan, da je bilingvizem, kakršnega razvija sodobna šola, koristen. Sogovornica se z njim ne strinja. Meni, da je bila na vseh območjih, kjer se danes govori slovenščina, v vseh obdobjih prisotna tudi dvojezičnost in da lahko le-ta obogati jezikovno skupnost. Po njenem mnenju ni nujno, da ima posameznik na čustveni ravni pozitiven odnos do materinščine. Zlasti na narodnostno mešanem ozemlju (navaja avstrijsko Koroško – zaradi političnih okoliščin) so znani primeri zavračanja maternega jezika. Sogovornikov protiargument je, da se v primeru dvojezičnosti pokaže manko pri obeh jezikih – govorec ne obvlada dobro nobenega jezika. Sprejema argumente na sociolingvistični ravni (odnos do jezika, pogojen z družbenimi okoliščinami), ne pa tudi na intimni, čustveni ravni. Po njegovem mnenju bilingvizem povzroča hude travme. Nataša Gliha Komac v tem ne vidi težav, saj ni nujno, da je posameznik obvlada več jezikov na enako visoki oz. najvišji ravni, v kateri lahko izraža vsa svoja razmišljanja. Dušana Merca ni prepričala, sploh kadar govorimo o vsakdanjih jezikovnih oblikah. Sogovorca soglašata, da so izjema literarni ustvarjalci oz. posamezniki z visoko kultivirano jezikovno zmožnostjo.

- Materni jezik določa način izražanja našega doživetja sveta; je najbolj intimen in avtentičen način izražanja našega bitja. Novinar je posebej izpostavil slovenščino v javni rabi.
- Opozarja na slabo pismenost in slabo razvito sporazumevalno zmožnost, torej jezikovna vzgoja ne dosega ciljev. Po njegovem mnenju bi bilo treba pouk jezika prenoviti. Izpostavi averzijo (odpor) do slovenščine kot predmeta. Sklicuje se na pisatelja Andreja Blatnika, ki ugotavlja, da se slovenski študentje prijavljajo na angleške tečaje kreativnega pisanja, saj vidijo v tem večje možnosti za uspeh.
- Po mnenju sogovornice je uresničevanje zakonskih podlag, ki slovenščini zagotavljajo poseben status, odvisno od vseh posameznikov, dejavnih v javnosti.
- Merc opozarja, da se slovenski govorniki vedno postavljajo v podrejen položaj. Kritizira jezik slovenskih novinarjev (zlasti športnih) kot prazen, površen, brez vsebine, veliko je

nekritičnega prevzemanja iz angleščine, ponavljanja itd. Problematičen se mu zdi tudi zato, ker je takega jezika deležna zelo številčna publika. Sogovornica opozarja na to, da se je prevzemanje vedno dogajalo; pomemben je zgled jezikoslovcev, učiteljev, politikov, novinarjev, saj so ti odgovorni, da pokažejo, kaj knjižni jezik zmore. Poleg tega je treba poudarjati pozitivne zglede javne rabe jezika. Sogovorca soglašata, da z rabo jezika kažemo spoštovanje ali nespoštovanje do samega sebe.

- Merc: če bomo tehnološko zaostajali, bomo zaostajali tudi na področju jezika. Nataša Gliha Komac: pomembna je tudi tehnološka, digitalna opremljenost slovenščine, kar terja določena finančna vlaganja in delo strokovnjakov. Za uvajanje nove terminologije so pristojni univerzitetni profesorji in raziskovalci, ki morajo prav tako slediti novim jezikovnim trendom, hkrati pa upoštevati tradicijo. Pomembna je vloga visokega šolstva, zato bi morala biti slovenščina prisotna na celi izobraževalni vertikali, tudi na fakultetah. Slovenska država bi se morala zavedati svoje odgovornosti do slovenščine kot državnega jezika, tudi zunaj državnih meja. Od nosilcev javnih funkcij pričakujemo stalno rabo slovenščine. Pridobivamo s prevodi iz tujih jezikov.
- Kaže se zanemarjanje slovenskega jezika – napisi, imena restavracij, hotelov v angleščini, komunikacija v angleščini. Sogovornica meni, da je vprašanje prestižnosti slovenščine – turistični delavci in trgovci verjetno dvomijo v to, da bi slovenščina tudi privabljala turiste. O tem so bile opravljene raziskave o jezikovni krajini, ki so ostale neopažene, saj niso prišle v javnost.
- Nataša Gliha Komac zagovarja »male korake« in poziva, da vsak na svojem področju prevzame odgovornost za slovenski jezik. Dušana Merc je glede rabe slovenščine optimističen: imamo svojo državo, vse, kar potrebujemo, in slovenščina ima vse pogoje, da se ohrani tudi v prihodnje.
- Po smislu.
- Po smislu.

SPORAZUMEVANJE

Po smislu.

URADNA BESEDILA

Po smislu.

Zaposlitveni oglas

1. • Strokovni sodelavec v trženju (prvi oglas) in učitelj angleščine (drugi oglas). Opisa delovnih sta navedena v oglasih (gl. opis delovnih nalog).

- Samostojno delo.
-

	Oglas 1	Oglas 2
Izobrazba	VII. stopnja izobrazbe (visokošolska 2. stopnje)	VII. stopnja izobrazbe (visokošolska 2. stopnje)
Druga znanja	<ul style="list-style-type: none"> • zaželeno izobraževanje s področja trženja • vsaj dve leti delovnih izkušenj na podobnih delovnih mestih • zaželeno so delovne izkušnje na mednarodnem trgu • sposobnost sporazumevanja (pisno in ustno) v angleškem jeziku	<ul style="list-style-type: none"> • odlično znanje: urejevalniki besedil • osnovno znanje: delo s preglednicami, delo z bazami podatkov, programiranje, poznavanje računalniških omrežij, poznavanje operacijskih sistemov, računalniško oblikovanje
Osebnostne lastnosti	samoiniciativnost in komunikativnost, odgovornost, odzivnost, pripravljenost na timsko delo.	
Drugi pogoji	<ul style="list-style-type: none"> • visoka prilagodljivost stalnim spremembam na trgu	potrdilo iz kazenske evidence

- Oglas 1: novogoriško podjetje, ki trži električne avtomobile; delo v mladem kolektivu in sproščenem delovnem okolju; redno izobraževanje

Oglas 2: OŠ Antona Tomaža Linhart v Ljubljani

Dodatne informacije o delodajalcu bi lahko pridobili na spletni strani delodajalca, družbenih omrežjih, iz objav o delodajalcu v medijih, s pogovori z zaposlenimi, ob obisku delodajalca, na zaposlitvenem pogovoru itn.

- Po smislu (npr. s promocijskim besedilom, oblikovno učinkovitostjo zlasti pri prvem oglasu ...).
- Po smislu (npr. razlika med oglasom za službo v javnem sektorju in oglasom za službo v zasebnem sektorju).

Prijava ali vloga za delovno mesto

Spremno ali motivacijsko pismo

1. Samostojno delo.
2. Po smislu.
3. Samostojno delo.
4. Samostojno delo.
5. Samostojno delo.

Življenjepis

Spremno ali motivacijsko pismo

6. Samostojno delo.
7. Samostojno delo.
8. Samostojno delo.
9. Samostojno delo.
10. Samostojno delo.
11. Samostojno delo.

Zapisnik

Zapisnik sestanka

1. Sklep št. 2: Člani so soglasno sprejeli poročilo društva.

Sklep št. 3: Člani so soglasno sprejeli program dejavnosti društva.

- Zapisnik sestanka.
- Turistično društvo Čebela ima 13 članov, glasovalno pravico imajo prisotni člani. Glasovanje poteka z dvigom rok.
- Predsednica, podpredsednik, blagajničarka društva.
- Predsednica društva Darja Struna.
- Organizacija večjih prireditev, ki bi bile tudi odmevnejše in bi pretegnile več obiskovalcev; organizacija neformalnega druženja članov društva.
- Samostojno delo.

Pooblastilo, potrdilo, izjava

Po smislu.

1. Samostojno delo.

2. Samostojno delo.

- Neoverjeno. Za prevzem poštnih pošiljk ne potrebujemo overjenega pooblastila. Obrazec podpiše in ožigosa poštni delavec. Pooblaščenec se identificira z osebnim dokumentom.

3. Samostojno delo.

4. Samostojno delo, gl. <https://e-uprava.gov.si/>.

5. Samostojno delo, gl. <https://e-uprava.gov.si/si/podrocja/osebni-dokumenti-potrdila-selitev/osebni-dokumenti/digitalno-potrdilo-za-elektronsko-poslovanje>.

6. • Avtorstvo seminarske naloge; izjava o tem, da je avtor seminarsko nalogo napisal na osnovi lastnega raziskovanja in da šoli dovoljuje uporabo naloge v študijske ali promocijske namene.

- Izjava je osrednji del besedila.
- Samostojno delo (naslov, jedro, kraj in datum, podpis).
- Izjavljam, dovoljujem. Po smislu.
- Samostojno delo (Fran, Gigafida 2.0).

7. Samostojno delo in po smislu.

Besedilo politične propagande

Po smislu.

1. • Na težave v gospodarstvu, kmetijstvu, zdravstvu, težave mladih in starejših državljanov.

Ne ponuja konkretnih rešitev.

• Čas volitev je pred vrati. Stranka želi, da bi državljani volili prav njo. Namen je izražen posredno.

• Retorična sredstva: nagovor, ponavljanje, retorično vprašanje in retorični odgovor (Vprašanje *Ali vam je dovolj ...* in odgovor *Tudi nam je dovolj.*), stopnjevanje

Povedi: Pridružite se nam in soustvarjajte novo družbo, družbo optimističnih državljanov.

Vrednotenjski izrazi: optimističen pogled, znanje vrednota, svetla prihodnost ...

Izrazi za vzbujanje povezanosti z naslovnikom: pozivanje k sodelovanju z velelnikom (*pridružite se, soustvarjajte*).

Geslo: Verjamemo v ljudi – z optimizmom gradimo prihodnost.

Nebesedne prvine: posebna oblikovanost, različen tisk ...

• Po smislu.

2. Samostojno delo.

3. Samostojno delo.

ZNANSTVENA IN STROKOVNA BESEDILA

Predavanje

1. • Narodna galerija in Sinapsa, slovensko društvo za nevroznanost.

• Predstavila ga je kot slikarja in predavatelja, opisala njegovo študijsko in poklicno pot, področja njegovega raziskovanja.

• Po smislu (pozdrav poslušalcev, tudi tistih, ki spremljajo predavanje po spletu; motivacijski uvod: s katerimi vprašanji so ga nagovorili organizatorji ob vabilu k sodelovanju; osebne dileme, kako naj odgovori na vprašanja. Napoved teme: pojasnilo teme Razlika med vizualnim in likovnim.

• Po smislu. (V jedru s primeri pojasnjuje razliko med gledati in videti: umetnik se razlikuje od drugih ljudi – v stvareh vidi več. To ponazori s primerom oblakov, (umetnik vidi stvari drugače); predstavi primere drugačnega pogleda na stvari (podoba oblakov, balance in sedeža kolesa, instalacije v prostoru), povezovanje različnih perspektiv (hkrati ptičja in žabja perspektiva) ... Razlaga učinke različnih fotografskih postopkov, optične iluzije ...). Pojasnjuje tudi zunanost in notranost – površinsko in globinsko strukturno gramatiko: kdor gleda likovna dela, uporablja površinsko strukturno gramatiko (dano po naravni poti); kdor likovna

dela vidi, dojame, podoživi, razume njihovo bistvo, torej uporablja globinsko gramatiko.

- Zelo pomembna, saj sta v predavanju besedni in vizualni del zelo povezana. Brez slikovnega gradiva bi bilo predavanje zelo težko razumljivo.

- Po smislu.

- Po smislu.

- Retorična vprašanja, nizanje zgledov, naraven govor, glagoli v 2. osebi množine, pozivanje poslušalcev k sodelovanju. Po smislu.

- V razpravi se skuša odgovoriti na odprta vprašanja, razčistiti nejasnosti ipd.

- Po smislu.

- Samostojno delo.

Znanstveni članek

1. Po smislu.

2. Samostojno delo.

3. Samostojno delo.

4. • Prva poved.

- V oglaševanju se pojavljajo štiri tipi prekrivank. Pojav kaže na preizkušanje izraznih in pomenskih zmožnosti slovenščine in na veliko ustvarjalnost slovenskega jezika.

- Z vidika oglaševanja.

- Po smislu. (Ravno v oglaševanju so prekrivanke najpogostejše.)

- Po smislu.

JEZIK

- Gl. Fran.
- Gl. Fran.

- Koren.
- Pojasnilo o rabi besed poiščite v Jezikovni svetovalnici na spletišču Fran (pod geslom Besedotvorne dvojnice).
- Piškotek + nasmešek, delaven + alkoholik, akvarij + aerobika, hudo + dobro.

Po smislu.

- Pisar = nevtralen, pisarček = odvisno od okoliščin, pisun = slabšalen. Na podlagi končnega dela besede.

BESEDOTVORJE

Po smislu.

Tvorjenke

- Koren.

1. sonce, veselica, pesem, ples, misliti, nadstrešje, Zagorje, mladoletnik, suh, premisliti, uspešno, tam

2.

hiša – hišnik, hišnica, pohištvo, hišica ...

učiti (se) – učenec, učitelj, učilo, učilnica ...

velik – veličina, velikan, prevelik, velikodušen ...

3. ne bi, ne znam

Zgradba tvorjenk

4.

Sestavina tvorjenke	Sestavina tvorjenke	Sestavina tvorjenke	Sestavina tvorjenke	Besedna vrsta
pre-	-voz			sam.
	voz-	-en		prid.
kol-	-o-	-voz		sam.
kol-	-o-	-voz-	-en	prid.
	voz-	-nik		sam.
pre-	-voziti			glag.

5.

počivaln-ik	trubadur-ski
bistr-o-umen	do-povedati
kleč-e-plaziti	poln-o-krv-en
raz-svet-ljen	po-noči
pet-in-pet-deset	vz-postaviti
pripet-ek	so-potnik
neb-esa	pripovedov-alka
gospodič-na	nasmeš-ek

Glasovne premene

- prijatelj-**ev**, Blaž-**ev**, moč-**er**-ad, sreč-**el**-ov
- -ica: vej-**ic**a, mam-**ic**a, dek-**lic**a; rok-**ic**a/roč-**ic**a, nog-**ic**a/nož-**ic**a, st-**re**h-**ic**a/st-**re**š-**ic**a;
- en: vod-**en**, les-**en**, čust-**ven**; straš-**en**, krož-**en**, človeč-**en**;
- ev: sonč-**ev**, sošolč-**ev**, lovč-**ev**.
- Gl. razlago.

6.

Netvorjenka	Tvorjenke
roka	ročica, rokodilec , priroččen, <u>priročnik</u>
mož	možev, možat, možki, možstvo
mlad	mladost, mladosten, premlad, mladoleten , mladoletnik
pisati	pismo, pisni, <u>podpisati</u> , predpis, pravopis
govoriti	govor, govornik, govornica, pregovor
včeraj	včerajšnji, <u>predvčerajšnji</u>

- Gl. razlago.
- Večdelna podstava: gl. krepko tiskane besede.
- Večdelno besedotvorno obrazilo: gl. podčrtane besede.
- Pri tvorjenkah iz besed roka, mož. Glej razlago.
- Podpisati, predpis (premena po zvonečnosti).
- Vse razen samostalnika *govor*.
- Gl. preglednico. Ročica, možat, mladost, podpisati/podpisati.

Skladenjska podstava tvorjenke

7.

tak, ki je kot čebula – abstraktno jedro
tam, kjer se igra – abstraktno jedro
stopati drobno – konkretno jedro
glasbeni in literarni – konkretno jedro

tako, da je očarljiv – abstraktno jedro
socialni in ekonomski – konkretno jedro
postajati zelen – abstraktno jedro
ženski magister – konkretno jedro

Skladenjski podstavi glasbeni in literarni, socialni in ekonomski sta zloženi piredno, ostale so podredne.

8. majhna miza

tedaj, da pada listje

ta, ki hodi po vrvi

tam, kjer cena

ta, ki je kot lastovica

ženski govornik

- Gl. razlago.

9.

Skladenjska podstava	Besedna vrsta jedra	Besedotvorna podstava	Nova beseda	Vrsta obrazila
majhna hiša	samostalnik	hiš-	hišica	pripona
to, kar je pod vozom	sam. zaimek	(pod)voz-	podvozje	Predpona, pripona
tako, da je lep	prislov	lep-	lepo	pripona
peljati stran	glagol	-peljati	odpeljati	predpona
prvotni ded	samostalnik	-ded	praded	predpona
ta, ki ljubi rod	sam. zaim.	rod-, -ljub	rodoljub	medpona
tak, ki ljubi red	prid. zaimek	red-, -ljub	redoljuben	medpona, pripona
črn in bel	prid.	črn-, -bel	črnobel	medpona

- Gl. preglednico. Gl. krepko tiskane podstave.
- Gl. podčrtane podstave.
- Gl. preglednico.
- Podvozje ima dvodelno obrazilo, redoljuben ima dvodelno podstavo in dvodelno obrazilo.

10.

- Šola je vzgojno-izobraževalna ustanova.
- Oblekla je belo-siv pulover.
- Južnoameriške začimbe so južnoameriške začimbe so paprika, čili in roza poper.
- Veselimo se božično-novoletnih praznikov.
- ... potrebe po informacijsko-komunikacijski tehnologiji
- Po oddaji sem se protikandidatu zahvalil za sodelovanje
- Tilen je postal tudi uradno ...

- Tvorjenke iz primerov a, b, č, d so nastale iz priredno zložene skladenjske podstave, tvorjenke iz primerov c, e in f so nastale iz podredno zložene skladenjske podstave.

11.

Skladenjska podstava	Vrsta jedra	Tvorjenka
kulturni in turistični	pridevniško	kulturno-turistični
delati dolg čas	glagolsko	dolgočasiti
tak, ki je enakih barv	pridevniško	enakobarven
ta, ki vse ve	samostalniško	vseved/vsevednež
ličar za avto	samostalniško	avtoličar
tako, da se igra	prislovno	igraje
slovenski in hrvaški	pridevniško	slovensko-hrvaški
tak, ki vse ve	pridevniško	vseveden

- Priredno zloženi skladenjski podstavi: gl. krepko tiskani podstavi.
- Gl. preglednico.

12. to, da se poskusi – samostalniško, dati oceno – glagolsko, zdravnik za zobe – samostalniško, tak, ki ljubi dom – pridevniško, kulturni in umetniški – pridevniško, majhno drevo – samostalniško.

13. Po smislu, npr. za gozd: gozd-ar, gozdar-ka, gozdar-iti, gozdič-ek, gozd-ni, pogozd-iti ...

Tvorjenje besed

Besedotvorni način in vrste izpeljank

- Po smislu, npr. besede imajo različne vrste obrazil; razlikujejo se po zgradbi.

Izpeljava

14. • luč, lučka, Lúčka, lučkar, lučnik
- lučálo, lučati tudi lučáti, Lúče, lučáj, Lúčine
  - Netvorjenka: lučati – glagol. Naglas na u ali a.
  - Lucija
  - Obrazila pri tvorjenkah: lučka, Lúčka, lučkar, lučnik
  - lučálo, Lúče, lučáj, Lúčine – izpeljanke
  - lučka in lučkar – lučka je pomanjševalnica, lučkar pa je žargonska beseda (filmski/gledališki žargon)
  - Neposredna prednica besede lučkar je lučka.

15.

Glagol	Oseba/vršilec dejanja	Ženska oblika	Dejanje	Kraj
pisati	pisatelj	pisateljica	pisanje	pisarna
plesati	plesalec	plesalka	plesanje	plesišče
gostiti	gostitelj	gostiteljica	goščenje	gostišče
gojiti	gojitelj	gojiteljica	gojenje	gojišče
drsati	drsalec	drsalka	drsanje	drsališče

16. grgrati, drevje, korakati, plesalec, odpiráč/odpiralo, praznično, pazljivo, pisateljic

17. potoček, peščica, strešica/strehica, sličica/slikica, stvarčica, knjižica/knjigica

- potoček, peščica, stvarčica

18. mračiti, snežiti, prašiti, nočiti, radostiti, posloviti se.

- Pri zadnjih treh.
- Posloviti se.
- Posloviti se.
- Mračiti, snežiti, prašiti. K, g, h = č, ž, š.

19. Matejev, Francev, Tomažev, Alešev.

20. slovenjgraški, polhograjski, kobariški, blejski, moški, gosposki, tabujski, grajski

- Glej Jezikovno svetovalnico.

21. Po smislu, npr.:

Besedotvorni pomen	Prip.	Izpeljanka	Prip.	Izpeljanka	Prip.	Izpeljanka
dejanje	-ek	dogodek	-ava	izdelava	-tje	doživetje
vršilec dej.	-ar	drvar	-inja	dedinja	-alo	godrnjalo
predmet dej.	-ač	odpiráč	-ača	brisača	-ilo	strašilo
rezultat dej.	-tek	domislek	-ba	iznajdba	-tje	gretje
sredstvo dej.	/	/	/	/	-alo	pisalo
mesto dej.	-ik	spalnik	-ilna	gostilna	-išče	igrišče
čas dej.	-nik	večernik	-ost	zgodnost	/	/
lastnost, stanje	/		-ina	bolečina	-stvo	bogastvo
nosilec lastnosti	-in	dolgin	-ka	velikanka	/	

22. Po smislu, npr.:

a) samostalniki: veseljak, medenjak, jagodnjak; govornica, sodnica, kovačnica; življenje, pletenje, smetenje;

b) pridevniki: bronast, bledikast, vijugast; brkat, bahat, vodnat; babičin, bananin, lunin.

23.

čolnariti, gospodinjiti, čenčati – samostalnik

bolehati, dobrikati se – pridevnik

stopicljati – glagol

drnjohati, frfotati – medmet

24.	predčasnost	predčasen
	obrobje	obroben
	brezdomec	brezdomen
	primorje	primorski
	podstrešje	podstrešen
	priročnik	priročen

- V prvem stolpcu so samostalniki, v drugem pridevniki.

25.

volivec -vca in volilec -lca [voliuca] m (i) *kdor ima pravico voliti*: izbrisati, vpisati volivka; seznam, zbor volivcev // *kdor voli*: volivci so oddajali glasovnice

volivka in volilka -e [voliuka] ž (i) *ženska, ki ima pravico voliti*: podpora, zaupanje volivk; boj za glasove volivk; pogovori, stiki z volivkami // *ženska, ki voli*: volilna komisija je že preštela glasove vseh volivk in volivcev

- -vec, -vka
- Zapišite skladenjsko podstavo:
volivec/volilec: ta, ki voli
volivka/volilka: ženski volilec
- Obe sta pravilni. Dvoustnični izgovor črke l: voliuca
- Samostojno delo.
- Samostojno delo.

Sestavljanje

- nekdanji/prvotni ded – **praded**
preveč lep – **prelep**
nasprotno od previden – **nepreviden**
najboljši dijak – **najdijak**
poprej naročiti – **prednaročiti**
leteti stran – **odletet*i***
bosti skozi – **prebost*i***

- Pri sestavljenkah je jedro skladenjske podstave polnopomenska beseda.
- Besedotvorna podstava bi bila lahko že samostojna beseda.
- Mesto naglasa – glej podčrtave.
-

	nadkolenka	nadkuhar
Skladenjska podstava	to, kar je pred mestom	Višji kuhar
Besedotvorna podstava	pred mest-	-kuhar
Obrazilo	-ka	nad-
Naglašeni samoglasnik	e	a, u
Vrsta tvorjenke	izpeljanka	sestavljena

- nadkolenka
- nadkuhar
- Sestavljenka ima dva naglasa.

26.

predsezona, pračlovek, podjetnik, marsikateri, samokolnica, postmodernizem, neminljiv, čitalnica, superživilo, dokolenke, dopovedati, priimek, kozmetika, zanimivo, vzleteti, praslovanski

- Obrazilo: krepko tiskano; mesto naglasa je obkroženo.
- Post-, super. Nadomestili bi ju lahko s predponama *po-* in *nad-*.

26.

protikandidat	povolilen
sostanovalec	predpočitniški
prestar	protikorupcijski/antikorupcijski
presrečen	pokomentirati
neaktiven	reciklirati

- Prevzeti obrazili sta *anti-* in *re-*.

27.

Mama je uложила/**vložila** zelenjavo v kozarce. Pohiteti moramo, saj se bo kmalu vlilo/**ulilo**. Tat je **vdrl**/udrl v hišo, da je vdrl/**udrl** vrata. Vojska je **vkorakala**/ukorakala) v državo. (**Vstopili**/ustopili smo v hišo). Skrušen se je (**usedel**/vsedel) na stol. Zemlja se je (**udrla**/vdrla) pod njim). Vse popoldne se je (**ubadal**/vbadal) s perečim problemom. (**Vbadala**/ubadala) je s pretanko iglo. Komaj smo **ubežali**/vbežali) nevarnosti, ki nam je pretela.

- Predpono *v-* rabimo za izražanje gibanja, prodiranja, postavljanja itd. v kaj, medtem ko skoraj v vseh ostalih primerih rabimo predpono *u-*.

28. Izračunati, izterjati, izpuliti, izgubiti, izvedeti, izkusiti, izposoditi si, preizkus.

- Namesto predpone *iz-* lahko uporabljamo tudi okrnjeno predpono *z-/s-*. Pomen besede ostaja isti, spremeni se le slogovna vrednost besed. Za knjižno rabo pa je primernejša neokrnjena oblika.

Zlaganje

- rdeč in bel in moder – rdeče-belo-moder
Breznikov in Ramovšev – Breznik-Ramovšev
Avstrija in Ogrska – Avstro-Ogrska

angleški in ameriški – anglo-ameriški

angleški Američan – Angloameričan

to, kar je med severom in vzhodom – severovzhod

tak, ki ljubi resnico – resnicoljuben

tak, ki ima rdeča lica – rdečeličen

- Gl. podčrtano. Z vezajem.
- Samostojno delo

30.

nos-o-rog   slav-o-lok

tretj-e-razred-en   čast-i-hlep-en

klat-i-vitez   dobr-o-srčnost

- Za c, č, ž, š, j je -e-, v ostalih primerih -o-.

31.

aerodrom, astronomija, basnoslovje, betažarek, biodinamika, črno-bel, delodajalec,

biologija, elektroakustika, elektrooprema, generalmajor, temnozelen, tehnoglasba, živordeč

- Samostojno delo.
- Samostojno delo.

32.

Septembra smo se odpravili na ekskurzijo k rojakom v zamejstvo. Prvi dan je bil namenjen raziskovanju **obalno-kraške** (Obala in Kras) pokrajine, naslednji dan pa smo se zapeljali v Videm, ki je največje **beneškoslovensko** (Beneška Slovenija) mesto. Obiskali smo tudi Čedad in si ogledali **kulturnozgodovinsko** (kulturna zgodovina) dediščino tamkajšnjih prebivalcev. Pot smo nadaljevali proti **italijansko-avstrijski** (Italija in Avstrija) meji, saj smo si želeli ogledati še **Gosposvetsko** (Gospa Sveta) polje.

- Vezaj pišemo takrat, kadar so deli zloženik iz priredne zveze, npr. Obala in Kras, Italija in Avstrija itd.

33.

živinozdravnik	krivokljun
varstveno-delovno	kažipot
delodajalec	častihlepen
čudodelec	slepomišiti
miroljuben	donkihotiti

- Glej krepko tiskane morfeme.

34.

tak, ki obsega šest hektarjev (*šesthektarski*): 6-hektarski

ta, ki šteje šestdeset let (*šestdesetletnik*): 60-letnik

tak, ki obsega sto odstotkov (*stoodstoten/stoodstotni*): 100-odstoten/100-odstotni

35. avtocestni	ortodontski/ortodontov
zobozdravniški/zobozdravnikov	astronomski/astronomov
samovoljen/samovoljni	čudodelkin/čudodelski
belouškin	prvošolski/prvošolčev

- To so izpeljanke, tvorjene iz zložen.

36. ~~vzgojno-varstveni zavod~~ – vzgojno-varstveni zavod:	vzgojni in varstveni
~~turistično-rekreacijski center~~ – ~~turističnorekreacijski center~~ :	turistični in rekreacijski
~~narodnozabavna glasba~~ – ~~narodno-zabavna glasba~~ :	tak, ki je od narodne zabave
~~črno-bel plašč~~ – ~~črnobel plašč~~ :	črn in bel
~~plesnogibalna terapija~~ – plesno-gibalna terapija:	ples in gibanje
~~politično-ekonomski odnosi~~ – političnoekonomski odnosi:	tak, ki je od politične ekonomije

37.

rjavo zelen / rjavozelen (*oba zapisa sta pravilna*)

umazano zelen / umazanozelen (*oba zapisa sta pravilna*)

travnato zelen

Narazen pišemo zloženke, ki imajo v skladijski podstavi primerjavo (zelen kot trava = travnato zelen). Natančnejše pojasnilo najdete tudi v Jezikovni svetovalnici (svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/3698/besedna-zveza-črnobela-fotografija).

38.

60-odstoten/60 odstoten (delež)

70-letnik/70letnik

4-dnevno srečanje/4dnevno srečanje

5-kilometrski / 5 kilometrski (proga)

30-krat/30 krat

Med deli zloženke pišemo vezaj, če je prvi del pridevniške zloženke izražen s številko. Pišemo jih skupaj, npr. šestdesetodstoten.

Sklapljanje

39.

Imejte se karseda lepo. Oblečena je v svetlomodro obleko. Kdorkoli je prišel, je bil dobrodošel. V mestu so uredili novo pešpot. Uvrstili smo se v polfinale. Kulturno društvo je bilo ustanovljeno pred petindvajsetimi leti. Nadrobno smo pregledali razpisno gradivo. Ponoči je močno deževalo. Bogvekdaj se bodo vrnili s potovanja. Pravzaprav* sem mislila oditi v trgovino, vendar grem lahko tudi pozneje.

- kar se da, kdor koli, pešpot, pol finale, pet in dvajset, na drobno, po noči, bog ve kdaj; pravzaprav*: gl. Jezikovno svetovalnico (<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/1001/kako-je-prav-pravzaprav-ali-prav-za-prav>)

Krnitev in mešana tvorba

- S krnitvijo delov besed in besednih zvez.

40. Samostojno delo.

41. Slovensko narodno gledališče

Centralna tehniška knjižnica

Organizacija združenih narodov

Radio televizija

Evropska unija

42.

<u>a-mol/a mol</u>	<u>i-tabla/i tabla</u>
<u>A-diplomski/A diplomski (izpit)</u>	<u>C-dur/C dur</u>
<u>TV-drama/Tv drama</u>	<u>A3-format/A3 format</u>
<u>3D-tiskalnik/3D tiskalnik</u>	<u>AB-skupina / AB skupina</u>
<u>e-naslov/e naslov</u>	<u>UV-žarki/UV žarki</u>

- Če je prvi del tvorjenke iz podredno zložene skladenjske podstave črka, več črk, številka ali simbol, povežemo oba dela tvorjenke s stičnim vezajem.

43. Samostojno delo.

44.

oziroma	brez posebnosti
in drugi	.gif – oznaka za slikovno datoteko
lastnoročno	.pdf - oznaka za datoteko PDF
dvojni doktor	.si – internetna domena za Slovenijo

- .gif – angl. graphics interchange format = format izmenjave slik;
- .pdf – angl. portable document format = prenosna oblika dokumenta

45. • Vse črke, ki sestavljajo kratico, načeloma zapišemo z velikimi črkami, medtem ko ostane okrajšani del besede nespremenjen, začetnica je takšna kot pri neokrajšani besedi, na koncu krajšave pa je krajšavna pika, npr. zveza tako imenovani je okrajšana kot t. i., ker gre za dve besedi.

- Nepriložnostne okrajšave so ustaljene in zaradi poenostavljanja je skozi čas prišlo do poenostavitev, torej ne zapišemo n. pr., ampak npr. (pika je samo na koncu okrajšane besedne zveze. Posebej je predstavljena zveza dvojni doktor – ddr. ali dddr. S tem se izognemo kopičenju pik.
- Pri strokovnih oznakah se ravnamo po mednarodnih vzorih in jih pišemo brez pike. Okrajšave za šolske ocene so se včasih pisale s piko, kasneje pa se je v strokovnem okolju uveljavil zapis brez pike. Jezikoslovka domneva, da je do tega prišlo, ker okrajšavi sledi številčna ocena in okrajšave ni treba posebej razvezovati. Okrajšave so dobile podobno vlogo kot mednarodne oznake v glasbi.
- To je – tj. je izjema pri zapisu okrajšav. Če bi besedno zvezo okrajšali po pravilu, bi bilo to negospodarno, saj ne bi bilo nič manj znakov. Napačno je pisanje nazivov z veliko začetnico. Pogosta napaka je opuščanje presledka za krajšavno piko. Pogosta napaka je bila stični zapis okrajšave za gospodarske družbe (d. o. o.); novi pravopis dovoljuje tudi stični zapis. Nekatere okrajšave se sklanjajo (za gospodarske družbe, gospa – ga., ge., go.). Če zaključimo poved z itd., ne napišemo končne pike (zadostuje krajšavna).
- Po smislu.

46. Podbočje: izpeljanka	navadno: izpeljanka
karkoli: sklop	sobotni: izpeljanka
poklicni: izpeljanka	neuradno: sestavljenka
potopis: zloženska	ZDA – mešana tvorba (krnitev in sklop)
nedokončan: sestavljenka	domotožje: zloženska

- tako, da je navaden; običajno

47.

	Besedna vrsta	Vrsta tvorjenke	Skladenjska podstava
dvaintrideset	prid. beseda/prid/števnik	sklop	dva in trideset
pripisati	glagol	izpeljanka	pisati zraven
samogovor	sam.	zloženska	to, da govori sam
podpredsednik	sam.	sestavljanka	nižji predsednik
neobdelan	prid.	sestavljanka	tak, ki ni obdelan
potrpežljiv	prid.	izpeljanka	tak, ki potrpi
odpadek	sam.	izpeljanka	to, kar odpade
pošteno	prislov	izpeljanka	tako, da je pošten
UNESCO	sam.	krn in sklop	kratica za mednarodno organizacija OZN za izobraževanje, znanost in kulturo
členonožec	sam.	zloženska	ta, ki ima noge iz členov
temno	prisl.	izpeljanka	
kulturno-umetniški	prid.	zloženska	kulturni in umetniški
deževati	glag.	izpeljanka	padati dež
človekoljuben	prid.	zloženska	tak, ki ljubi človeka

48.

- a) V prvi vitrini so dokumenti o slovensko-italijanskem sodelovanju.
  - b) Stavba, v kateri domuje gledališče, sodi med kulturnozgodovinske spomenike.
  - c) Prireditvam ob 50-letnici mesta se je pridružil tudi muzej.
  - č) Leto 2020 je bilo posebno, saj je pouk zaradi epidemije koronavirusa potekal na daljavo.
  - d) Na izletu nam je uspelo narediti odličen videoposnetek.
- Vse popravljene besede so zloženske.

Novi tipi tvorb

- Samostojno delo.

49.

kava + avtomat	hidro + masaža
banka + avtomat	elektronska knjiga
televizija + net	avto + imunski
video + tehnologija	CD – iz angleške besedne zveze Compact disc (kompaktni disk)
biologija + terorizem	enotna matična številka

- Med prevzete besede.

50. Samostojno delo.

51. Samostojno delo

52. Samostojno delo

Slogovna vrednost tvorjenk

- tisočak = tisoč-ak, dolina = dol-ina, skupinska = skupin-ska, fotka = fot-ka, kavica = kav-ica, martinčkali = martinčk-ati
- tisoč, dol, skupina, fotografija, kava, martinček
- Samostojno delo.

53. fant-ek, možič-ek, bab-jak, grd-un, grd-avš, kvas-ač, strem-uh, klepet-ulja, ženš-če, ptič-ica, bab-ura, bedast-oča, cepet-alo, gobezd-alo.

Besedotvorna podstava	Besedotvorna pripona	Slogovno zaznamovani del izpeljanke
fant-, možič-, grd-, grd-, strem-, klepet-, ženš-, ptič-	-ek, -un -avš, -uh, -ulja, -če, -ica	pripona
kvas-, bedast-, cepet- bab-, bab-	-ač, -oča, -alo -jak, -ura	besedotvorna podstava besedotvorna podstava in pripona

54. Po smislu.

55. • Po smislu.

• vŕeč, driblati, fenomen, prelest, biti sam, vrteti kot kolo (gl. Slovenski etimološki slovar), dati ŕut, nakladati (gl. iztočnico *kladati* v Slovenskem etimološkem slovarju).

vŕeček, driblanje, fenomenalen, prelesten, kolovratiti, nakladati – izpeljava

samobiten – zlaganje

zaŕutirati – sestavljanje

superŕivilo – sklapljanje

Besedotvorje v literarnih besedilih

Samostojno delo.

1. • Samostojno delo.

• kozarček: *majhen kozarec*

lužica: *majhna luža*

hišica: *majhna hiša*

klopica: *majhna klop*

stezica: *majhna steza*

mizica: *majhna miza*

prtič: *majhen prt*

Besedotvorni način: *izpeljava*

- Samostojno delo.

	Besedna vrsta	Skladenjska podstava	Besedna vrsta, iz katere so nastale
leno	prislov	tako, da je len	prid.
vljudno	prislov	tako, da je vljuden	prid.
žalostno	prislov	tako, da je žalosten	prid.

- razcveta, pobriše, zakličem
- 2. • klikanje – izpeljava; samofotka – zlaganje
- prijatelj-ica, kratk-o-roč-ni, hrbt-išče, dolg-čas, ne-primerno

PONOVIMO

Razčlemba neumetnostnega besedila s poudarkom na glasoslovju

1. Samostojno branje.
2. Glasilu Mestne občine Ljubljana; v januarско-februarski številki 2016; enkrat; na okrogli mizi Slovenske matice 7. 12. 2015; v govornjeni podobi.
3. Avtorja je k nastanku besedila spodbudila informacija njegove znanke, ki mu je povedala, da je na neki tiskovni konferenci sredi Ljubljane v neki ugledni kulturni ustanovi komunikacija potekala v angleščini.
4. Tema besedila je Jančarjev kritičen odnos do rabe angleščine namesto slovenščine v javnih ustanovah in javnih dogodkih oziroma kritičen odnos do angleščine, ki izpodriva slovenski jezik iz javne rabe.
5. neumetnostno, publicistično, enogovorno, prvotno zapisano
6. c
7. NE, DA, NE, NE, NE, DA
8. Predstavnico je k njenemu predlogu najverjetneje spodbudilo dejstvo, da je gost prihajal iz tujine.
9. b
10. Po smislu.
11. Po smislu.
- 12.

é	ê	ə
nekaj, letnik, konferenci	rekla, nihče, prevedenih	kakšen, Koper, trditev

13.

ó	ô
takoj, Katalonci, Kozma	tiskovni, roka, rovtar

14. Verjamem, da je mnogo Slovencev, ki bi se jim zdelo pametno, ko bi se proces vsesplošne uveljavitve angleščine na vseh ravneh čim prej začel.

15. butec, cel, rekel, presenečen, izdelek, reden, smer, proces

16. izključno [s] Kanšas [z] podoben [ə] Breclj [l]

17. B, C, A

18. izključno, glasilo, občina, predstavnica, navzoči, kdo, angleščine, spoznati se, podoben, drugod, identiteta

19.

Glasnik v	Glasnik w	Glasnik m	Glasnik y
ustanovi, svetovno	obvladal, vrsti	vesplošen, vsi	tiskovni, prireditev

20.

s, z, s, z

21.

uglèd ugléda

a) V besedi uglèd je naglašeni samoglasnik

dolg in širok/kratek in širok/dolg in ozek/kratek in ozek.

b) v besedi ugléda je naglašeni samoglasnik

dolg in širok/kratek in širok/dolg in ozek/kratek in ozek.

22. Samostojno delo.

Razčlemba neumetnostnega besedila s poudarkom na besedoslovju in besedotvorju

1. Samostojno branje.
2. intervju, novinarja/spraševalca, intervjuvanec, v Mladini, javna besedila
3. Spreminjanje jezika in sprejemanje novih besed.
4. DA, NE, NE, DA, NE
5. Po smislu.
6. c, d
7. jazček [s] sebka [p] pogled [t]
  - premena po zvonečnosti/asimilacija
8. Selfi bo skoraj zagotovo ostal v slovenskem jeziku, saj se vse bolj uporablja.
  - Breznaglasnice.
  -

e	ε	o	ɔ
slovenskem	selfi	/	skoraj, zagotovo, bolj

9. Z, s, na, od, S, na, H
10. Po smislu. Npr.: On je res pravi narcis. Obstaja več različic mitološke zgodbe o Narcisu. Vse več slovenskih izobražencev se seli v tujino. Kupil si je Slovenski pravopis.
11.
sporazumevalni   vidni
občilo   sporazumevanje

12.

Tujke	Sposojenke
Facebook, Twitter	emodži, pogooglati, simpatičen, smajli

13.

	Pomensko razmerje
slovenščina – jezik	podpomenka, nadpomenka
selfi – sebek	sopomenki
beseda, besedišče, besedilen	besedna družina
naraven – umeten	protipomenki

14.

	Poimenovanje za osebo moškega spola	Poimenovanje za osebo ženskega spola	Pridevnik	Prislov	Glagol v nedoločniku
glas	glasnik, glasovalec, glasbenik	glasnica, glasovalka, glasbenica	glasen	glasno	glasovati

- Besede iste besedne družine imajo skupni koren/skupno obrazilo in soroden/različen pomen.

15. • drugem

- DA, NE, DA, NE
- Po smislu, npr.: Učil se je z logaritamskimi tablicami.

16.

delajo kot svinja z mehom

- Po smislu, npr.: Starejši ljudje pogosto menijo, da mladi z rabo slengizmov slabo oziroma neustrezno ravnaajo s slovenščino.

17.

Tvorjenka	Skladenjska podstava	Besedotvorni način
vsakodneven	tak, ki je vsak dan	zloženska
narcisek	majhen, ljubek narcis	Izpeljanka
čeprav	če prav	sklop
nenavaden	tak, ki ni navaden	sestavljena
hitro	tako, da je hiter	izpeljanka

18. s Kozmo Ahačičem, Delovo osebnostjo leta, novinarjem Mladine Gregorjem Kocijančičem, otrokoma, Gorana Dragiča, nominiranci, Novinarju Branku Sobanu, tremi desetletji

19.

primernejši, najprimernejši

bolj prevzet, najbolj prevzet

simpatičnejši, najsimpatičnejši

bolj živ, najbolj živ

20.

Jezikoslovcem ni treba poznati sodobnih komunikacijskih trendov.
Jezik ne sprejema in (ne) pozablja besed na zelo nepredvidljive načine.

21.

sprejemati, bati, preverit, poznati, uporabljati

22.

Glagol	Vidski par	Glagol	Vidski par	Glagol	Vidski par
izumljajo	izumijo	ne bo prešla	ne bo prehajala	je izjavila	je izjavljala

23. sto deset tisoč sto osemdeset; sedemindevetdeset tisoč šeststo enaintridesetih

24. Kozma Ahačič, ki je predstojnik Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša, svoje poglede na aktualno dogajanje podaja tudi v Nedelu. Kot predstavnik mlajše generacije jezikoslovcev je s svojima slovnicama približal jezikovna pravila povprečnemu posamezniku. Ko je leta 2017 postal Delova osebnost leta, je prijazno priznal, da si kot preprost slovenist ni nikoli predstavljal, da bo premagal Gorana Dragiča, kapetana zlate slovenske košarkarske reprezentance.

25. Samostojno delo.

Razčlemba neumetnostnega besedila s poudarkom na oblikoslovju

1. Samostojno branje.

2. sporočevalec, kraj objave, čas objave

3. neumetnostno javno
enogovorno publicistično

4. b

5. NE, NE, DA, NE, DA, NE, NE, DA

6. Postopek računalniške prepoznavne obraza je lahko koristen pri iskanju storilcev kaznivih dejanj, tako tistih, ki se zgodijo v zasebnosti domov, kot tudi tistih storilcev, ki ogrožajo življenje najširše javnosti (npr. teroristi). Po drugi strani pa je sporen, ker posega v zasebnost ljudi, ker zajema slike z družbenih medijev, čeprav pristojne službe zaenkrat najbrž nimajo nobene pravne podlage, da bi lahko zakonito zajemale tovrstno slikovno gradivo.

7. omejitev, tovrstnega, radikalen, osem, država, vseh

8. vdora [w] zgolj [l / l'] brez [s] predstavljajo [t] delež [š]

9.

Ozki e	Široki e	Ozki o	Široki o
Mesto, mesecih, potekali, protest, zahteve, sprejeli, odredbo	Ameriško, bile	Portland,	Popolni, prepovedi

10.

<u>2</u>	radikalen	1 omejitven, omejevalen
<u>1</u>	restriktiven	2 skrajn, temeljit, korenit
<u>6</u>	ekspanzija	3 prednost
<u>5</u>	identificirati	4 prefinjen, izbran, izpopolnjen, izbran
<u>3</u>	prioriteta	5 istovetiti, enačiti, prepoznavati
<u>7</u>	bizaren	6 širjenje, porast, povečanje
<u>4</u>	sofisticiran	7 čuden, nenavaden
		8 razvpit

11. Po smislu npr.: Njegova dejanja so bila vedno visoko etična.

Muslimanska etnična manjšina je na Kitajskem pogosto preganjana.

12.

Samostalnik	Sklon	Posebnost
svet	im. dv.: svetova	osnova se podaljša z -ov-
kriminalec	rod. ed.: kriminalca or. ed.: s kriminalcem	1. posebnost: izpad polglasnika 2. posebnost: preglas

13.

	Samostalnik m. spola	Svojilni pridevnik	Vrstni pridevnik
Maroko	Maročan	Maročanov	maroški
Južna Amerika	Južnoameričan	Južnoameričanov	južnoameriški

14. • Prislov.

- Nadzorovani posamezniki so nesrečnejši kot nenadzorovani.
- najradikalnejši

15. • b

- Besedi sodita med predloge/veznike/členke.

16.

Pridevniški zaimki	
te	kazalni zaimek
ki	oziralni zaimek
njihova	osebni zaimek
nekaterih	nedoločni zaimek
(brez) katerih	oziralni zaimek

17. 30-sekundni/tridesetsekundni

čilski/čilenski

finančnotehnološki

prepoznavno-nadzorni

18.

Glagol	Glagolski vid	Vidski par
prepoznati	dov.	prepoznavati
uporabljati	nedov.	uporabiti
preseči	dov.	presegati

19.

Osebna glagolska oblika	Oseba in število	Čas	Vid
zahtevajo	13. os., mn.	sed.	dov./nedov.
pomeni	3. os., ed.	sed.	nedov.

20. Kitajska vlada v nasprotju z drugimi državami nima neomejenih pooblastil.

21. Glagolski način: tvornik

- V ameriškem Portlandu je bila pred kratkim sprejeta odredba o popolni prepovedi tehnologije za prepoznavo obraza.

22.

Na univerzi v Pekingu – samostalniška, s prepoznavo obraza – samostalniška, nekateri računalniški programi – samostalniška, na milijone obrazov z družbenih medijev – samostalniška, s posnetki kamer – samostalniška, tovrstni postopek – samostalniška, zelo sporen – pridevniška

23. Kljub spornosti postopka računalniške prepoznavne obrazov le-tega uporabljajo v kar 98 državah sveta.

24. • Slovenski pravopis, SSKJ, Slovenski etimološki slovar

- 2. (drugi) pomen
- NE, DA, DA, NE, DA, NE

25. Kar 80 % prebivalcev Evropske unije nasprotuje širjenju mreže kamer na javnih površinah in vdoru v zasebnost.

Zagovorniki pa menijo, da tako ni mogoče zgolj uspešno locirati storilcev kaznivih dejanj, temveč tudi registrirati morebitne zlorabe policistov pri izvajanju svojih nalog.

Kitajska je daleč pred drugimi, lani je, denimo, patentirala skoraj tisoč izboljšav glede prepoznavne obrazov.

26. Samostojno delo.

Razčlemba neumetnostnega besedila s poudarkom na skladnji

1. Samostojno branje.

2. • Martina Tita Mayer, na spletni strani radioprvi.rtv slo.si, 20. 8. 20219

- Tema besedila je bralna kultura in vse večja bralna nepismenost v Sloveniji
- Lahko so prisluhnili oddaji Intelektu o temi, predstavljeni v prispevku.
- Spletna stran vsebuje nebesedne (logotip RTV-ja, črka P, barve, ikona lupe za iskanje, ikone Poslušaj, Facebook, Twitter, el. Pošta, krepki tisk, fotografija ipd.) in besedne sporočevalce (kazalke na osnovno navigacijo, informacije o oddaji Intelektu, besedilo prispevka).

3. neumetnostno   enogovorno   publicistično

4. c

5. 4, 2, 3, 1

6. NE, DA, DA, NE, DA

7. Po smislu.

8. Po smislu.

9. *tvorna*

Po zadnjih mednarodnih raziskavah je osnovna raven bralne pismenosti dosežena le pri dobrih 31 odstotkih odraslih v Sloveniji.

10.

Osebek: Skoraj 90 odstotkov staršev na Norveškem

Prislovno določilo načina: redno

Povedek: bere

Predmet: svojim otrokom

Prilastki: Skoraj 90 odstotkov, na Norveškem, svojim

- Prvi podredno zložen stavčni člen: Skoraj 90 odstotkov staršev na Norveškem

11. desni prilastek

- Po smislu.

12. Raba vejice v povedi je pravilna/nepravilna.

- Grafična ponazoritev sestave povedi:

S/2   S/2
      /S

13. polstavek

- Miha Kovač dodaja, da imamo kulturni in vrednostni problem, ki je povezan z branjem.
prilastkov odvisnik

14. Ker je bralna pismenost v Sloveniji vse slabša, bi se morale pristojne službe takoj začeti ukvarjati s to problematiko.

15. Čeprav imamo v Sloveniji visok delež intelektualcev z doktorati, ti niso sposobni temeljnih bralnih strategij.

16. Pojasnjevalno priredje: Sprejeti moramo premišljene in učinkovite ukrepe za rast bralne pismenosti, saj je ta v Sloveniji vse slabša.

Posledično priredje: Bralna pismenost v Sloveniji je vse slabša, zato moramo sprejeti premišljene in učinkovite ukrepe za njeno rast.

17. predmetni odvisnik, prilastkov odvisnik

prilastkov odvisnik, dopustni odvisnik

- S-struktura povedi:

a) S/

      S/

          S

b) S/

      S/

          S

18. Poved je zapisana v premem/neodvisnem govoru.

- Miha Kovač je povedal, da ko se umakne v tiskano knjigo, se odmakne od zunanjih dražljajev, kar mu omogoča, da se osredotoči na zgolj eno vsebino, to pa je predpogoj, da tisto, kar bere, bolj globoko razume.
- Jaz si želim ukrepov, s katerimi bi hitro zmanjšali zaostanek v ravni bralne pismenosti za najuspešnejšimi državami OECD.

19. Pojasnjevalno priredje:

Občutek, da Slovenci veliko beremo, je lažen, saj številke kažejo povsem drugačno sliko/, saj knjige bere samo 50 odstotkov Slovencev.

Protivno priredje:

V Sloveniji imamo visoko izobražene ljudi, vendar so ti bralno nepismeni/, vendar ti niso sposobni temeljnih bralnih strategij.

20. Nimamo kulturnega in vrednostnega problema, povezanega z branjem.

21. Največ **jih** je v Ljubljani, medtem ko je na podeželju položaj povsem drugačen.

22.

	Besedna vrsta	Vrsta tvorjenke	Skladenjska podstava
petintrideset	števnik	sklop	pet in trideset
visokošolski	pridevnik	zloženka	tak, ki je v visoki šoli
nepismen	pridevnik	sestavljanka	tak, ki ni pismen
bralec	samostalnik	izpeljanka	tisti, ki bere

23. Štirje.

Razčlemba neumetnostnega besedila s ponovitvijo vseh ravnin

1. Samostojno branje.
2. intervju, novinarke/spraševalke/intervjuvarke, intervjuvanca, Jože Suhadolnik
3. prvotno govorjeno, dvogovorno, raziskovalni pogovor
4. Besedilo govori o partnerstvu oziroma partnerskih odnosih, težavah v njih.
5. Novinarka se je odločila za pogovor z njim zaradi izida nove knjige Solo v dvoje.
6. opršauje še druge cvetove; vara svojega partnerja
  - skakati čez plot
7. Po smislu, npr. JE, saj Izidor Gašperlin govori o temi, ki jo kot strokovnjak dobro pozna, poleg tega pa želi skozi pogovor z novinarko temo približati širši javnosti, zato je izražanje s frazemi ustrezno, saj je tako besedilo privlačnejše in bolj živo. Poleg tega gre za intervju, publicistično besedilo, zato je sogovornik lahko subjektiven.
8. svet [v]   življenje [ɥ]
govorim [v]   odnosov [ɥ]
vstopamo [m]   vzhičenost [w]
predvsem [m]   vrednota [w]
9. izkušnje, klient, egoistično, predvsem, teoretik, nekdo, življenje, obstajati
  - klient, egoistično, teoretik
  - Med prevzete besede.
  - izkušnje, predvsem, nekdo, obstajati – premena po zvenečnosti.
10. a) NI
b) širok, dolg
c) JE
č) JE
  - že, na, je, med, ki, je, za

11. stranka, neposrednost, protislovje, sebičen

- V razpredelnicah zapisane besede so sposojenke/tujek/citatne besede.

12. 3, 1, 2, 5, 4

13. B, A, C

14. • 1. pomen

- DA, NE, DA, NE, NE
- Po smislu, npr.: Njegov sparing partner je trening končal s številnimi podplutbami.
- V zaglavju (v oklepaju).

15. 54-letna psihoterapevtka Lori Gottlieb v knjigi **Morda** pa se moraš z nekom pogovoriti piše o predelih človekove notranjosti, skritih tudi pred njim samim. Nina Orel, diplomirana komunikologinja, je pred dobrimi **3** leti začela pisati blog **Slavetomyself**, v katerem odpira občutljive teme intimnih odnosov med moškimi in ženskami. Človek se ob razmišljanju o ljubezni in zaljubljenosti sprašuje, ali ne bi kazalo mitov o ljubezni razbijati ob **valentinovem**.

16. Izidorjem Gašperlinom, psihoterapevtko Lori Gottlieb, Andrejem Perkom

Christianom Gostečnikom ali Robertom Cvetkom

17. samostalnik: knjigi – ž. sp., edn., mest., 1. ž. skl; človekom – m. sp., edn., mest., 1. m. skl., posameznikom – m. sp., edn., or., 1. m. skl., čustvovanjem – sr. sp., edn., or., 1. sr. skl.

pridevnik: /

zaimek: njegovim, os. svoj. zaim., 3. os., edn. sr. sp., or.

števnik: prvi, vrst. števil., ž. sp., edn., mest.

glagol: se je ukvarjal – gl., 3. os., edn., pret., pov., nedov., tvor.; sem – 1. os., edn., sedn., pov., nedov., tvor

prislov: zavestno

predlog: v, z, s, kot

veznik: torej, in

členek: predvsem

18.

Izpis samostalnika	Rodilnik	Orodnik	Opis posebnosti v sklanjatvi
Izidor	Izidorja	z Izidorjem	preglas
svet	sveta	s svetom, s svetovoma, s svetovi	osnova se podaljša z -ov-
ime	imena	z imenom	osnova se podaljša z -n-

- Pri sam. Izidor in ime. Izidor – podaljšana osnova z -j-; ime, podaljšana osnova z -n-.
- Pri sam. Izidor pride do preglasa: za c, č, š, ž, j se o spremeni v e; samostalniku svet se v dvojini in množini osnova podaljša z -ov--

•

Osnovnik	Primernik	Presežnik	Vrsta stopnjevanja
intimni	intimnejši	najintimnejši	obrazilno stopnjevanje
znano	bolj znano	najbolj znano	opisno stopnjevanje

19.

Tvorjenka	Besedotvorni način
Nedelo	sestavljanje
teoretik	izpeljava
samostojnost	zlaganje
zato	sklapanje

20. • prilastkov odvisnik, prilastkov odvisnik, prilastkov odvisnik, časovni odvisnik, predmetni odvisnik

- S-struktura

S/2

/S/

/S+S/

/S/

S/2/

S

21. • prilastkov odvisnik

- S spolnostjo in privlačnostjo povezani problemi so veliko težje rešljivi.

22. Samostojno delo.

Razčlemba umetnostnega besedila

Ivan Pregelj: Matkova Tina

- Tinin prived devica/Device Marije v predsmrtni agoniji.
    - Dogajalni čas – večer; prostor – blizu Ročinja (vas na Tolminskem)
    - Samostojno delo.
    - Reši moje dete in mene, da ne bom v pekel pogubljena zaradi nedolžne smrti.
    - Ne. Pomeni tudi iztekanje njenega življenja.
    - Čudo, zarja, zvezdica. Čim bliže in nižje je prihajalo, tem jasneje je bilo. Imajo simbolno vrednost.
    - Učinkuje nadrealno, presenetljivo.
    - Po smislu, npr. z dialogom je literarno besedilo bolj živo, prepričljivo. Lit. delo deluje bolj živo, izraža ideje avtorja, razkrije, kakšna je lit. oseba po značaju ...
    - Marija – preprosta in usmiljena, ki hkrati izrazi svojo moč; Tina – odgovorna, skrbna, obtožuje samo sebe.
    - Po smislu, npr.: Tina je prestrašena, ima občutek krivde, boji se pekla; Malči vidi v smrti odrešitev.
    - Marija, mati izvoljena, Gospa nebes, Nebeška pomočnica, Prečudežna, sveta
    - Razgibano, jezikovno raznoliko; kaže na bogato izražanje.
    - Marijo predstavi kot človeško in navadno vsakdanjo žensko, ki se izraža kot preproste tolminske babice.
    - Tina je občutila, kakor da se je preklalo nebo iz zarje v noč za goro. Pijana pesem krčmarja Matka, ki se je vračal nazaj proti Gorici, da bi našel svojo hčer, nevesto upornika Janeza Gradnika, je blodna burila spečo tišino soteske Podseli.
    - nevesto upornika Janeza Gradnika – parafraza oz. opis
    - je zavpila, je onemelo, je drhtela, je streslo, je zarezalo
    - Nato pa jo je streslo in je zarezalo v njen drob in mozeg in je zavpila krčevito, dolgo v brezkončnost: »Jezus Marija! Zdaj sem proč!«; pomen glagolov se krepi.
    - živo dete; rod upornika Janeza Gradnika se bo nadaljeval
    - zarja je še enkrat oblila cerkvico/zarja je ugasnila nad dolino; življenje – smrt
    - Po smislu.
    - Primerjava: se je vnelo kakor zvezdica, kakor perut strašnega pomračnika je legla noč
- Poosebitev: zarja je ugasnila; je legla noč
- Nasprotje: zarja, noč
- Stopnjevanje: Čim bliže in nižje je prihajalo, tem jasneje je bilo. Ni plenice, ni povojev ...
- Okrasni pridevek: smrtna groza, strašnega pomračnika
- Samostojno delo.
  - Samostojno delo.

Wisława Szymborska: Nekateri imajo radi poezijo

2. • odnos ljudi do poezije oz. vloga le-te v njihovem življenju: koliko jo sploh berejo in se zanimajo zanjo.

- govejo juho z rezanci, komplimente, modro barvo, šal, božanje psa, vztrajanje pri svojem
- št. 3
- da, ker je fenomen poezije težko oz. skoraj nemogoče definirati
- dvom, ki poganja njeno radovednost in domišljijo
- malo: dva izmed tisoč ljudi
- Vpeljuje pojasnilo besede *nekateri*.
- *ne vsi*
- Sinonimna izraza lahko občutimo kot celoto: še enkrat poudari, da to pač niso vsi, pri čemer uporabi pomišljaj za vpeljevanje pojasnila.
- manjšina
- povedek: izpust ali elipsa
- radi / radi imamo; anafora; krepi ritem v zvočnem in pomenskem smislu
- kitica – izrazit ritmični učinek
- ne vem in ne vem; ritmični učinek in pomenski učinek na čustveni ravni
- neodločen, nesiguren negotov, omahljiv
- naslov pesmi
- Po smislu, npr.: Čeprav le malo ljudi zanima poezija, se avtorici kljub temu zdi vredno pisati.